# معجم التاريخ التراث الإسلامي

# في مكتبات العالم

( المخطوطات والمطبوعات )

إعداد :

**علي الرضا قره بلوط ـ أحمد طوران قره بلوط**

دار العقبة / قيصري – تركيا

الجزء الأول

Mektebe Yayınları/12
İlmî Eserler Serisi/3

**Yazarın Adresi:**
Esenyurt Mah. Hangar Cad. No 18 Fâtih Apt. Kat 2 Dâire 8
Melikgazi/Kayseri



**Baskı & Cilt:** Kozan Ofset 0.312 384 20 03

**İsteme Adresi :**
**AKABE KİTABEVİ SAHABİYE MEDRESESİ İÇİ NO 12**
**TEL: 0352. 232 10 49 FAKS : 0352. 232 10 49**
**KAYSERİ/TÜRKİYE**

# معجم التاريخ التراث الإسلامي في مكتبات العالم
1

# توزيع الأرقام المتسلسل للمؤلفين

الجزء الأول : 0001 – 2065
الجزء الثاني : 2066 – 4350
الجزء الثالث : 4351 – 6582
الجزء الرابع : 6583 – 8132
الجزء الخامس : 8133 – 11136
الجزء السادس : الفهارس

المقدمة

الحمد لله ربّ العالمين والصلاة والسلام علي رسولنا محمد صلي الله عليه وسلّم وعلي آله وصحبه أجمعين

وبعد فهذا معجم لمصنفي الكتب العربية والتركية والفارسية المخطوطة والمطبوعة التي توجد في المكتبات العالمية التي اطلعنا عليها حسب وسعنا ومؤلفاتهم من بداية تدوين الكتب العربية والتركية والفارسية إلي عصرنا الحاضر . وقد بلغت الجهد لجمع أكبر عدد من التراجم والمؤلفات من الفهارس العالمية والمصادر العربية والتركية والفارسية والأجنبية التي ستذكر في آخر المعجم واجتهدت كلّ الجهد للوصول إلي الحقيقة والصواب .

منهج التأليف

**1** – ولاستعمال المعجم بسهولة عيننا لكلّ مؤلف رقما خاصا متسلسلا يقال له ( نومرة كود )

**2** – ثم ذكرنا اسم المؤلف واسم أبيه وأسماء أجداده وقومه وقبيلته وكنيته ونسبته ومخلصه وشاعريته ومذهبه ومشربه وطريقته ومملكته وأين تعلّم ووظيفته كالقضاء والفتيا والتدريس والكتابة والوزارة وشهرته في أيّ شعبة من العلم وتاريخ وفاته بحساب الهجرة والميلاد – ومكان وفاته إن وجدنا – فإذا لم يعلم تاريخ الوفاة أشرنا إلي العصر الذي عاش فيه المؤلف أو أشرنا إلي العهد الذي كان معاصرا فيه لسلطان ذلك العصر .

**3** – ثم بينا المراجع التي ذكر فيها المؤلف ومصنفاته ككشف الظنون لكاتب جلبي ( حاجي خليفة ) وهدية العارفين لإسماعيل باشا البغدادي ومعجم المؤلفين لعمر رضا كحالة والأعلام للزركلي وغيرها

**4** – من تصانيفه : وأردنا من ذكر هذه الكلمة إن ما قيدناه ما وجدناه من مؤلفاته لا جميعها

**5** – إسم الكتاب : ولاحظنا ترتيب كتب المؤلف علي حسب الحروف الهجائية فيما بينها وكتبنا إسم الكتاب كاملا حسب وسعنا . فإن كان للكتاب إسم آخر ذكرناه أيضا بين القوسين .

**6** – المواضع : وبعد ذكر إسم الكتاب ذكرنا موضوع الكتاب بكلمة أو بكلمتين كالتفسير والحديث والفقه والكلام والتاريخ والسيرة وتراجم الأحوال والمعاني والبيان والبديع والمنطق والأدب والوضع والمناظرة والتصوف والمناقب والجوغرافيا والعسكرية والحساب والهندسة والهيئة والطبّ والكيمياء وتاريخ الطب وأخلاق الطبيب والموسيقي ونحوها .

**7** – اللغة : وأشرنا إلي لغة الكتاب بوضع حرف (**T** ) بين القوسين إن كان الكتاب تركيا وبوضع حرف ( **F** ) بين القوسين إن كان الكتاب فارسيا . وإن كان عربيا لم يشر إليها بوضع شئ .

**8** – تاريخ التأليف : وذكرنا تاريخ التأليف والترجمة والإختصار بعد إسم الكتاب .

**9** – ثم ذكرنا سبب التأليف ومن أتحف إليه الكتاب من السلاطين والوزراء والأمراء .

**10** – ثم بينا بعد تقديم هذه المعلومات أسامي المكتبات التي نقلنا عنها الكتب ثم أرقام الكتب التي فيها ثم عدد أوراقها ثم عدد أجزائها ثم تاريخ إستنساخها وهكذا عرفنا كتابا بعد كتاب في المكتبات العالمية . فعلي هذا المنوال عرفنا في بعض الأحيان كتابا واحدا بنسخ كثيرة في مكتبات متعددة وفي بعض الأحيان بنسخة أو نسختين . ولو كان الكتاب من المخطوطات مطبوعا ذكرنا مع ذلك تاريخ طبعه وموضعه .

**11** – وإذا كان الكتاب شرحا أو حاشية أو ترجمة أو نظما أو اختصارا أو ردّا علي كتاب ذكرناه مستقلا علي مادته . وإذا لم يعلم مؤلف هذا الكتاب أي الشارح أو المحشي أو المترجم أو الناظم أو المختصر أو الرادّ ذكر الكتاب تحت مادة مؤلف المتن خلافا لبعض المعجم ككشف الظنون لكاتب جلبي .

**12** – فمجموع المواد للمؤلفين في هذا المعجم : أحد عشر ألفا ومائة وستة وثلاثون مؤلفا ( **11136** ) ومجموع المواد للكتب والرسائل والدواوين والقصائد فيه : تسعة وأربعون ألفا ( **49000** ) ومجموع النسخ لتلك الكتب نحو ثلاثمأة وخمسون ألفا (**350000** )

**13** – وللتميز بين المؤلفين والكتب والمكاتيب لأول مرة ، كتب أسماء المؤلفين وأسماء الكتب وأرقامها بالسواد وكتب أسماء المكاتيب بغير ذلك . والله الموفق .

قيصري / تركيا شوال 9 / **1422** الكانون الأول **2001/24**

علي الرضا قره بولوط

أحمد طوران قره بولوط

## ANSİKLOPEDİ'DEN YARARLANMA KLAVUZU

1-Çalışmamızda Müellifler Önce kendi öz isimleri sonra Baba adları olmak üzere Alfabetik sıraya alınmıştır . Önce Müellifin gerçek adı, baba adı, dedesinin ve ecdadının isimleri , kavim ve kabilesi , künyesi, nispeti, mahlası , şairliği, meşrebi, mezhebi, tarikatı, nereli olduğu, nerede tahsil gördüğü , aldığı, görevler ,hangi ilim dallarında meşhur olduğu, nerede öldüğü ve ölüm tarihi hicri ve miladi olarak verilmiştir. Eğer ölüm tarihi kesin olarak bilinmiyorsa tahminen yaşadığı asra işaret edilmiş veya hangi padişah döneminde yaşadığına dikkat çekilmiştir.

2- Tanıtılan bu müellifin meşhur kaynaklardan hangisinde geçtiği gösterilmiştir. Örneğin: Hacı Halifenin "Keşfü'z – Zünun ve Ömer Rıza Kehhâlenin Mûcem'i gibi

3-Eserlerinden Bazıları: kelimeleriyle müellifin tüm eserleri değil de ulaşabildiğim eserleri tanıtılmak istenmiştir.

4- Kitabın Adı: Mümkün olduğu kadar Alfabetik sırayı takip etmektedir. Eğer kitabın ikinci bir adı daha varsa o da (=) işaretinden sonra yazılmıştır

5- Kitabın Konusu : Kitap adı yazıldıktan sonra (-) işaretini takiben bir veya iki kelime ile verilmiştir. Konular çoğu kez tek kelime ile belirtilmiştir. Tefsir, hadis, Tarih, Terâcüm-i Ahvâl, Menâkıb, Tasavvuf, Coğrafya, Askerlik, Matematik, Astronomi, Fizik, Kimya, Tıp, Tıp Tarihi, Tabip Ahlakı, Eczacılık, Botanik, Mûsiki, kelimeleri vs. gibi Eserin dili ne olursa olsun "Japon dilleri hariç " Arapça 'ya çevrilerek alınmıştır.Tespit edilen eserin dili Türkçe ise ismin önüne (T) işareti; eğer Farsça ise (F) işareti konulmuştur.eğer eser Arapça ise İsmin önüne hiçbir işaret konulmamıştır.

6- Telif tarihi, Tercüme tarihi, İhtisar tarihi gibi tarihler eserin konusundan sonra belirlenmiştir.Daha sonra ise kimin adına yazıldığı, kime ithaf edildiği belirtilmiştir.

7- Bazen bu özelliklerin bir kısmı, bazı kitap ve yazarlarda bulmak mümkün olmayabilir.

8-Bu bilgilerden sonra kütüphanenin adı muhtasar olarak verilmiş hemen bunu kitabın kütüphanedeki kayıt numarası takip etmiş, daha sonra yaprak (varak) sayısı, cilt sayısı daha sonra ise istinsah (kopya) sayısı takip etmiştir. Daha sonra aynı metotla diğer kütüphanelere geçilmiştir. Böylece dünya genelinde bir eser için bir adet bazen beş adet ve bazen on beş yirmi ve daha ziyade yazma nüsha tanıtılmıştır. Eğer eser basılmış ise baskısı da biliniyorsa baskı yeri ve tarihi de belirlenmiştir.

9- Eğer her hangi bir eser üzerine Şerh, Hâşiye, Tercüme, Nazım ve Reddiye gibi çalışmalar yapılmışsa, bunlar asıl metne bağlı olarak değil, Şerh, Hâşiye, Tercüme, Nazım ve Reddiyeyi yapan müelliflerin kendi maddelerine yazılmıştır. Ancak Şerhi ve Tercümesi yapılan bir eserin, Şerh ve Tercüme eden kişi bilinmiyorsa o zaman asıl metne bağlanmıştır.

10- Dünya genelinden ansiklopediye giriş yaptığımız madde (müellif) sayısı (11,136) on bir bin yüz otuz altıdır. Bu maddelerde tanıtılan eser sayısı ise (49.000) kırk dokuz bindir. Bu eserlerin toplam nüsha sayısı ise yaklaşık (350,000)'e ulaşmaktadır. Müellif isimlerinde veya kitap adlarında göze çarpan mükerrer isimler ise bir elin parmakları kadar azdır.

11-Arapça ve Farsça kısaltmalar için, bir açıklama listesi kitap sonuna eklenmiştir.

THE PRECEDURE THAT IS FOLLOWED IN THE USE OF ENCYCLOPAEDİA

**1-**In our studies writers are taken in alphabetic order according to their first name then father's name. First writer 's real name , father's name , name of his grandfather and ancestor , nation and trible, personal record , ratio , pen name , his quality as a poet , character , sect , religious order , hometown , where he studied ,where he worked ,on whatsciences he is famous for where he died and his deathday according to the gergion calender and reconed from the hesira are given.If his death date is not known or certain approximately the age he lived is mentioned or taken attention to Sultan's period that he lived .

**2-**It is shown that in which famous sources is mentioned . For example Hacı Halîfe 's "Keşfüz-Zûnûn and Ömer Rıza Kehhâle 's Mûcem

**3-**With centences "some of his Works " we only introduced his Works that we have found not all of his Works .

**4-**The name of book as far as possible we followed alphabetic order . If the book has II. Name it is written after (-) sign.

**5-**The subject of book , after wrote book's name it is given with one or two words procceeding the (-) sign . Subject are often fixed with a single word like comentory Muhammed's deeds, life of Muhammed, history ,expression of stuation , life story, sufism , geography, military service, mathematics, astronomy, physics,chemistry, medical, history of medical, doctor morals pharmacy, botany, music .Come what may the language of work, except Japanese languages translated into Arabic and then includedin. If name of work that fixed is Turkish (T) sign put in front of it . If it is Persian (P)sign put infront of it . If it is Arabic no sign put in front of it.

**6-**Dates like reconciliation date , translation date, abbreviation date date ar determined after the determination of the subject of the work. Then to whom the work was dedişcated and written is determined

**7-**Sometimes it may not be possible to find some of these features in some boks and some writers.

**8-**After this knowledge ,the name of the library is given in abbrivation, then the registration number of book in library. The number of leaf and binding and date of coppy follows . After that the same method was used for other libraries . Soso , for one work sometimes one , sometimes five and sometimes even fifteen –twenty or more written edition were introduced commenly in the world if the work was published its printing is known, it'sdetermined where it was published and its date.

**9-**If there are studies on intoduction,footnote ,translation, making poetry from prose , criticism was made there are not studied based on original text but according to the own matters of writer who studies on introduction , footnote, translation, making poetry from prose, criticism.

However ıf the writer who studied on introduction, translation,is not known the study is based on the original text

**10-**When we start to study on this encylopedia the number of items was 11.136,the number of the Works that had been introduced in these items was 49.000, the total number of one hands fingers.

**11-**There is an explanation in the end of the book for Arabic and Persian Lanfuage abbrevation the Works that had been introduced in these Works' edition have reahed to 350.000.The number of repeated names that were in writer's or books' names was as much as the number of.